

Vereniging "Oud - Scherpenzeel"

VAN DE BESTUURSTAFEL

Het eerste nummer van dit jaar ligt voor u. De 17e jaargang alweer. En gelukkig zijn er steeds weer mensen die lezenswaardige artikelen inleveren, ook voor dit nummer. Het aantal leden groeit nog steeds. Op 1 januari stond de teller op 674 leden.

De ledenvergadering op 15 februari werd goed bezocht. De bestuursleden Martin Wassen en Martin Wigtman werden herkozen. Er werd afscheid genomen van Johan Lagerweij. Hij was bestuurslid vanaf 1978 en voorzitter van 1986-1991. In 1994 kwam hij weer in het bestuur. Dus totaal 24 jaar! Hij heeft heel veel voor onze vereniging gedaan op allerlei terreinen. Johan, ook vanaf deze plaats nog eens hartelijk bedankt voor alle tijd die je in Oud Scherpenzeel hebt gestoken. Zijn plaats werd ingenomen door Jaap Smit. Hij zal zich in dit nummer aan u voorstellen. Na het huishoudelijk gedeelte volgde er een boeiende dialezing over de Boerderij van het Jaar in Utrecht en natuurlijk die ene in Gelderland: Ebbenhorst.

In de Scherpenzeelse Krant trekken de rubriek "Uit de oude schoenendoos" en 's zomers de rubriek "Scherpenzeel Vrogger en Noe" veel aandacht. Er komen zelfs reacties uit het buitenland.

Het documentatiecentrum kan dankzij het Rabo-coöperatiefonds met een nieuwe computer aan de gang. Het digitaliseren van onze fotocollectie vordert gestaag. Duizenden foto's zijn inmiddels ingescanned en beschreven.

Kijken we vooruit dan staat er een aantal activiteiten te wachten. Het dorp maakt zich op om 60 jaar bevrijding te vieren. Wij dragen ons steentje bij door een lezing over de Grebbelinie door Johan Lagerweij op 3 mei. Verder zijn wij betrokken bij tentoonstellingen en een herdenkingsbijeenkomst.

Op 28 mei gaan we wandelen in de omgeving van Ebbenhorst en het nieuw aangelegde natuurgebied. Op 2 juli gaat de excursie naar Steenwijk en 10 september is de monumentendag in Scherpenzeel.

De werkgroep op hoeve De Beek is druk bezig met het inrichten van een tentoonstelling over de Grebbelinie en het maken van 40 meter stellingen in de liniedijk zoals ze er vroeger geweest zijn. U kunt dit vanaf 7 mei allemaal gaan bekijken. Wij houden u op de hoogte.

Het bestuur

JAARVERSLAG 2004

Het jaar 2004 is wederom een goed jaar voor onze vereniging geweest. Tijdens de eerste bestuursvergadering op 6 januari werd het bestuur getraakteerd met een taart, ter beschikking gesteld door de Rabobank. Onze vereniging had in 2003 de 3^e prijs toegekend gekregen door de bank in het kader van Het Lokaal Compliment. Een waardering voor vrijwilligers in de breedste zin van het woord. Behalve de taart was er ook een geldbedrag van 250 euro! In het jaar 2004 is de vereniging gegroeid tot 674 leden. Dit betekent ook dat er voor het bestuur steeds meer te doen is. We prijzen ons gelukkig met een actieve en enthousiaste groep mensen die ook op de achtergrond door diverse leden ondersteund worden. Zonder deze samenwerking zou het niet mogelijk zijn om aan onze doelstellingen gestalte te geven.

Het bestuur heeft in 2004 zes maal vergaderd. Ria Penning en Willem van Maren hebben het bestuur verlaten en voor hen zijn in de plaats gekomen Mirjam de Wijs-Koning en Piet Valkenburg. Voor de leden die ons documentatiecentrum wel eens bezoeken, zijn dit zeker geen onbekenden!

Het documentatiecentrum is gedurende de maanden september t/m april elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur en de laatste dinsdag van de maand ook op dinsdagmiddag van 14.00 tot 16.00 uur geopend. Veel bezoekers hebben hun weg daarheen gevonden!

De jaarvergadering stond in het teken van het 65jarig bestaan van de brandweer. De ondercommandant Frans van de Wetering toonde 150 oude foto's en vertelde daar anekdotes bij. Voor vele aanwezige leden kwamen de herinneringen aan deze branden weer boven.

Ook in 2004 is het gehele jaar gewerkt aan het digitaliseren van onze foto's. Er waren er eind 2004 zo'n 3300 digitaal opvraagbaar.

De redactie van ons verenigingsblad heeft weer veel werk verricht. Er komt elke keer voldoende kopij binnen. Dit jaar zijn er weer 4 mooie uitgaven gemaakt waarvan 2 themanummers: in februari over de vrijwillige brandweer en in december over het autobusbedrijf Gebr. Ten Broek.

Maandelijks verzorgt een groepje leden de rubriek in de Scherpenzeelse Krant "Uit de oude schoenendoos". Hierop wordt veel gereageerd, zelfs vanuit het buitenland. Ook in 2005 wordt deze activiteit voortgezet. In de zomermaanden verscheen in dezelfde krant "Vrogger en noe". Hierin werden oude foto's afgezet tegen de huidige situatie.

Op 21 februari was er open dag in de voormalige gereformeerde kerk aan het Holevoetplein 301. Dit gebouw is nu eigendom van plaatsgenoot Jan van Rootselaar die er zijn kantoor houdt. Onze leden werden gastvrij ontvangen en Johan Lagerweij vertelde met enthousiasme over de geschiedenis van het pand. Op 6 maart was er de bedrijfsexcursie bij de Firma Berkhof & Zonen aan de Stationsweg 454. Dit bezoek kon in 2003 niet doorgaan

vanwege de vogelpest. De hele familie Berkhof was aanwezig en vertelde met gepaste trots over het ontstaan van dit mooie bedrijf. Bovendien waren al hun machines te bezichtigen. Onze vereniging stelt het bijzonder op prijs dat deze Scherpenzeelse bedrijven onze leden zo hartelijk hebben ontvangen!

Op 21 augustus is het informatiebord bij de gerestaureerde schietbaan onthuld door een jonge telg uit het nageslacht van burgemeester A. Royaards. Aan de tekst op het bord heeft onze vereniging haar medewerking verleend. Martin Wigtman leidde het gezelschap rond en vertelde over de historie van deze schietbaan.

De knapzakroute was ook in 2004 zeer populair: ruim 10.000 bezoekers aan hoeve De Beek! Dit kwam mede door de twee marktdagen die daar werden georganiseerd. Onze vereniging had een tentoonstelling ingericht op Hoeve De Beek met als thema "Van schaap tot wol".

Hoeve De Beek kreeg een kroon op haar bestaan door de verkiezing tot "Boerderij van het jaar 2004 in de provincie Utrecht." Onze vereniging heeft mede voor de voordracht gezorgd. Niet alleen in de provincie Utrecht, ook in de provincie Gelderland honoreerde de Stichting tot behoud van Boerderij en Erf onze voordracht: boerderij Ebbenhorst werd "Boerderij van het jaar 2004 in de provincie Gelderland". Op beide boerderijen zijn feestelijke bijeenkomsten gehouden.

De jaarlijkse excursie ging dit keer naar de Ooijpolder. In de ochtend was er een vaartocht op de Waal en na de lunch werd het museum Het Valkhof in Nijmegen bezocht. Het moderne gebouw huisvest o.a. archeologische vondsten die vertellen over het ontstaan van de oudste stad van Nederland. Het werd een boeiende dag met een maximaal aantal deelnemers.

Op 26 juni zijn 60 leden wezen fietsen met Johan Lagerweij en Gert van de Peut. De tocht ging richting Renswoude naar o.a. fort Buurtsteeg. Vervolgens werd een deel van de Grebbelinie gereden. Mede door het prachtige weer was het een fijne middag.

Op 12 oktober werd de filmavond over Feesten 750 jaar Scherpenzeel, samengesteld door Willem van Leuveren, door 300 mensen bezocht. Hoewel het oude films waren, was het genieten van de herkenbare beelden. Ook de foto's van deze feesten waren prachtig.

Het RABO Coöperatiefonds heeft dit jaar voor een bijdrage gezorgd met betrekking tot het digitaliseren van de oude kranten, de "Holevoeten". Ook de gemeente Scherpenzeel en de gemeente Ede (daar bevindt zich het centraal archief) hebben een financiële bijdrage geleverd. Deze klus kan nu geklaard worden. De RABO heeft ook 50% van de aanschaf van een nieuwe computer voor haar rekening genomen. De computerwerkgroep kan weer goed vooruit!

De gemeente Scherpenzeel is voornemens huize Scherpenzeel met bijgebouwen over te dragen aan de Stichting Gelderse Kastelen. Om de oude gebouwen en het park te behouden voor Scherpenzeel is door het Landgoed Scherpenzeel, samen met onze vereniging een alternatief voorstel ingediend bij de politieke partijen van Scherpenzeel. In 2005 zal hierop gereageerd worden.

Bep Schimmel, secretaris.

VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING 2005

Dinsdag 15 febr. 2005, 20.00 uur in Restaurant 'Boschzicht'.

Aanwezig: bestuur Vereniging Oud-Scherpenzeel en ongeveer 100 leden.

Opening + mededelingen

De voorzitter Henk van Woudenberg opent de vergadering en doet een aantal mededelingen:

- De bijdrage uit het Rabo Coöperatiefonds is besteed aan de aanschaf van een nieuwe computer en aan het digitaliseren van de oude Holevoetkranten.
- Het succes van de artikelen "De Oude Schoenendoos" en "Vrogger en Noe" wordt aangehaald.

- Op 05 maart a.s. is een gedenkwaardige dag, dan is het precies 150 jaar geleden dat in 1855 de watersnoodramp in onze streek plaatsvond.
- De bibliotheek van de Vereniging is geschoond, een aantal boeken is te koop.

Activiteiten Hoeve 'De Beek'

Deze activiteiten waren in 2004 erg succesvol, de marktdagen trokken ongeveer 10.000 bezoekers, ook kwamen er ongeveer 800 kinderen op bezoek.

De Grebbelinie wordt over een lengte van ong. 40 meter in ere hersteld met als thema: "Grebbelinie in het vizier". De opening wordt op 07 mei a.s. verricht door de Commissaris der Koningin. Tevens zal op Hoeve 'De Beek' een tentoonstelling over de Grebbelinie worden ingericht. Vanuit onze vereniging werken daaraan mee Chris Sangers en Martin Seijdell.

Agenda

- 03 mei 2005: Lezing over de Grebbelinie door Johan Lagerweij
 28 mei 2005: Wandeltocht in de omgeving van De Ebbenhorst
 02 juli 2005 : Excursie : bustocht met rondleidingen in Steenwijk en Blokzijl.
 10 sept. 2005: Open Monumentendag in Scherpenzeel met als thema : 'Religie'

Vrijwilligers

De voorzitter noemt en bedankt de vele vrijwilligers die voor de vereniging actief zijn: Conny Eichelsheim (namens VOS bij de VVV), Joop Bakker (de drukker van ons blad), Wim Methorst (die zorg draagt voor de foto's), Henk Schuurman (de redactie) en de vele vrijwilligers die in het documentatiecentrum actief zijn: Chris Sangers, Ria Penning, Gerrit Meerveld, Peter Dupuis, Henk van Ginkel, Heinz Hop

Documentatiecentrum

Piet Valkenburg geeft een verslag van de werkzaamheden binnen het documentatiecentrum en het goede werk door de vele vrijwilligers in de diverse werkgroepen.

Jaarverslag 2004

Het jaarverslag wordt uitgedeeld en bij algemene vergadering goedgekeurd.

Financiële Jaarverslag 2004

Het financiële jaarverslag wordt besproken door de kascommissie in persoon van Rinus Verhoef. Het verslag wordt goedgekeurd bij algemene vergadering en de penningmeester wordt gedechargeerd. Als kascommissie voor 2005 melden zich Peter Dupuis en Evert Schimmel aan.

Bestuursverkiezing

Martin Wassen en Martin Wigman zijn aftredend + herkiesbaar., Zij worden bij algemene stemmen herkozen. Johan Lagerweij is aftredend, niet herkiesbaar. Als nieuw bestuurslid wordt Jaap Smit voorgedragen en met algemene stemmen gekozen.

Johan Lagerweij

Johan wordt door de voorzitter in het zonnetje gezet in verband met het vele werk dat hij voor de vereniging heeft verricht. In totaal is Johan 24 jaar bestuurslid geweest, waaronder 5 jaar als voorzitter. Johan is op breed gebied geïnteresseerd en gespecialiseerd, zoals op het gebied van boerderijen, de Monumentencommissie en de Tweede Wereldoorlog. Johan is vooral bekend door zijn werk op Hoeve 'De Beek' en binnen de verkiezingen van de Boerderij van het Jaar. Niet alleen Johan, maar ook Jannie Lagerweij krijgen uit handen van de voorzitter een presentje aangereikt.

Rondvraag

Vraag : Waarom is Huize Scherpenzeel niet meer behouden voor Scherpenzeel als het Huis overgaat naar de Stichting Gelderse Kastelen?

Antw. : De voorzitter antwoordt dat mede door de Vereniging een alternatief plan was ingediend ten behoeve van het beheer van Huize Scherpenzeel. De charme van dit plan was een ruimere opzet met een compleet landschapsbeheer voor het hele gebied. Dit plan is echter afgewezen. Wel heeft de gemeente voorwaarden gesteld bij overdracht, ondermeer ten behoeve van de

openstelling van het park. Huize Scherpenzeel zal in beide plannen niet meer toegankelijk zijn voor publiek, maar bijvoorbeeld een woonfunctie gaan krijgen.

Vraag: Worden ook de oude Holevoeten van voor WO II gedigitaliseerd?

Antw.: De voorzitter antwoordt dat alle Holevoeten van omstreeks 1920 tot ca. 1968 worden gedigitaliseerd, maar dat er enkele hiaten in de jaargangen zijn. De kosten worden gelijkelijk gedeeld door de gemeente Scherpenzeel, gemeente Ede en de Vereniging Oud Scherpenzeel, die hiertoe een donatie van de Rabobank heeft ontvangen.

Spreker

Als spreker voor deze avond treedt Johan Lagerweij op. Onderwerp: Boerderijen van het Jaar (provincie Utrecht). Voor de pauze geeft Johan als inleiding aan wat het criterium of de motivatie kan zijn om een boerderij aan te wijzen als Boerderij van het Jaar. Johan doet tevens een oproep om te komen tot een goed beheer van oude boerderijen als cultureel erfgoed en in verband met de landschappelijke inpassing en de schoonheid van oude boerderijen. Johan begint met een bespreking van boerderij De Ebbenhorst, die als Boerderij van het Jaar 2004 in de provincie Gelderland is verkozen. Tijdens de daarop volgende pauze verzorgt Mirjam de Wijs een slideshow van boerderijen in en rond Scherpenzeel.

Na de pauze bespreekt Johan Lagerweij een 14-tal boerderijen, te beginnen met de Boerderij van het Jaar 1991 : Boerderij 'De Looje Brug' in IJsselstein tot en met de Boerderij van het Jaar 2004 : Hoeve 'De Beek' in Woudenberg. Op zijn eigen onnavolgbare en vaak humoristische wijze bespreekt Johan de vele boerderijen. Hierbij worden vele prachtige door Johan zelf gemaakte dia's vertoont, waarbij blijkt dat Johan ook een heel verdienstelijk fotograaf is, met oog voor detail! Uit Johan zijn hele betoog blijkt een grote liefde en bevoegenheid voor ons culturele erfgoed in de vorm van oude boerderijen.

Afsluiting

De voorzitter bedankt de spreker en de leden en sluit om 22.15 uur de vergadering.

*Johan Lagerweij (4^e van rechts)
nog als actief bestuurslid.*

WANDELEN MET OUD-SCHERPENZEEL

Op **zaterdag 28 mei a.s.** kunt u weer wandelen met Oud-Scherpenzeel. De wandeltocht is uitgezet rond boerderij "Ebbenhorst", boerderij van het jaar 2004 in de provincie Gelderland.

De lengte van de tocht is ca. 4 km en gaat deels over bos- en weidepaden,, helaas niet rolstoeltoegankelijk.

De **start** is om **14.00 uur** bij

bungalowpark "Landal Klein Ruwinkel", Ruwinkelseweg 11.

Wanneer u meegaat graag uiterlijk vrijdag 27 mei een telefoontje naar Johan Lagerweij (033)2778324 of naar Gert van de Peut (033) 2773550.

EXCURSIE NAAR DE "KOP VAN OVERIJSEL"

Ook dit jaar heeft de vereniging Oud-Scherpenzeel voor haar leden weer een excursie georganiseerd, waarvoor wij u van harte uitnodigen om mee te gaan.

Het reisdoel is de kop van Overijssel; een historisch interessant gebied. Het lag immers vroeger direct aan de Zuiderzee! Ook de stadjes met oude kernen zijn schilderachtig. Met deze excursie proberen we u hiervan een indruk te geven.

De datum is **zaterdag 2 juli 2005**.

Het programma ziet er als volgt uit:

- 8.00 uur: Vertrek vanaf de grote kerk in Scherpenzeel.
- 9.45 uur: Aankomst in Steenwijk op het gemeentehuis Rams Woerthe. Dit is één van de meest gave Jugendstilpanden in Nederland. Na de koffie worden we rondgeleid door het pand en bezoeken we de Hildo Kropkamer. Deze stadsbeeldhouwer van Amsterdam is in Steenwijk geboren.

- 11.30 uur: Onder leiding van gidsen wandelen we over de gerestaureerde stadswallen naar de markt waar we in restaurant "De Rechter" gaan lunchen.
- 14.00 uur: Met de bus maken we een tocht door het landschap over o.a. de Oude Zeedijk. Een plaatselijke gids geeft tijdens deze rit uitleg over de geschiedenis van het gebied.
- 14.45 uur: Aankomst in Blokzijl. Hier wandelen we met onze gidsen naar de Kolk, een schitterend water in het centrum van het stadje. In restaurant "Prins Maurits" drinken we thee of koffie met iets lekkers.
- 16.15 uur: Vertrek.
- 18.00 uur: Terug in Scherpenzeel.

Het wordt deze keer een lange dag, waarop we gaan genieten van cultuur; historisch boeiend gebied, maar ook van lekker eten en drinken en natuurlijk de gezelligheid!

De kosten voor deze dag bedragen € 35,00 alles inbegrepen.

Er kunnen maximaal 60 personen mee. Inschrijving vindt plaats in volgorde van binnenkomst van het bedrag. Bij grote belangstelling gaan leden vóór introducés.

U kunt zich aanmelden door overmaking van € 35,00 op girorekeningnummer 4073464 t.n.v. Oud-Scherpenzeel onder vermelding van "excursie".

Tot ziens op 2 juli,

Bep Schimmel

*Gemeentehuis Rams Woerthe
te Steenwijk.*

“GREBBELINIE, RESERVAAT OF MOMUMENT?”

In het kader van 60 jaar vrij organiseert onze vereniging op 3 mei 2005 een dialoog door de heer Johan Lagerweij met bovenstaande titel. Een lezing over de Grebbelinie die in 1742 is aangelegd.

De vraag is wat dit verdedigingswerk vandaag nog is.

Wandelend over en langs dit oude werk, komen we op plaatsen waar ooit de grond door bloed werd gekleurd. Maar ook komen we oog in oog te staan met de schitterende flora en fauna waaraan de Grebbelinie zo rijk is.

Zo krijgen we op één avond wat over waterstaatkundige zaken te zien, maar ook over vestingbouw en krijgsgeschiedenis, terwijl de restauratie samen met de flora en fauna ook getoond zullen worden.

73 kilometer verdedigingswerk ter bescherming van Noord- en Zuid-Holland en Utrecht vanuit het oosten. Iedere vijand, of het nu Fransen, Spanjaarden of Duitsers waren, ze kwamen altijd vanuit het oosten via de Veluwe op weg naar Holland, want daar ging het altijd om.

U wordt van harte uitgenodigd deze lezing bij te wonen.

**Dinsdagavond 3 mei 2005 uur in Partycentrum Boschzicht.
Aanvang 20.00 uur.**

1940 < Grebbelinie bij Broekerbrug > 2005

FRAGMENTEN UIT EEN OORLOGSDAGBOEK

Bij de term Oorlogsdagboek zullen veel mensen direct denken aan het dagboek van Anne Frank "Het Achterhuis". Een dagboek waarin de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog voor met name de Joodse burgers omschreven werden en bekend werden voor een wereldbreed publiek. Het zal echter niet veel mensen verbazen dat er tijdens de oorlogsjaren door veel meer mensen dagboeken werden bijgehouden. Deze dagboeken bleven lange tijd voor het grotere publiek onbekend, immers zij werden bewaard door de eigenaars of binnen hun familie. Pas de laatste jaren komen steeds meer van dit soort dagboeken 'boven water', met name doordat de generatie die de Tweede Wereldoorlog bewust heeft meegemaakt sterk uitdunt.

Dagboeken zijn letterlijk ooggetuigenverslagen van een stuk geschiedenis en zijn daarom belangrijke bronnen om na te kunnen gaan wat zich in de recente en plaatselijke historie heeft voorgedaan. Ook Scherpenzeelse bewoners hebben in de oorlogsjaren dagboeken bijgehouden. Het meest bekend is misschien wel het dagboek van G.H. Stotijn, waarvan een exemplaar voorhanden is in de bibliotheek van de Vereniging Oud-Scherpenzeel.

Minder bekend is misschien het dagboek van mevrouw C.J. (Cor) Lagerweij (*zie foto hiernaast*). Dit dagboekje is na vele jaren omzwervingen door mevrouw Lagerweij persoonlijk geschonken aan Johan Lagerweij, oud-bestuurslid van onze vereniging. Het dagboekje is bijgehouden in een klein notitieboekje. Na een korte samenvatting van het begin van de oorlogsjaren zijn door Cor Lagerweij met name de laatste dagen van de 2e Wereldoorlog en de eerste dagen van de bevrijding nauwkeurig bijgehouden.

Cor vormde woonde met haar zus Bertha als twee ongehuwde zussen samen en vormde een bekend koppel in Scherpenzeel, zij hadden jarenlang een manufacturenwinkel.

De gezusters Lagerweij.

Cornelia Johanna Lagerweij werd geboren te Renswoude op 21 oktober 1899. Zij overleed op 20 september 1993 te Scherpenzeel. Cor en Bertha waren dochters van Wulfert Lagerweij (kleermaker) en Evertje Schreuder.

Zus Bertha Lagerweij is geboren als Alberta Cornelia Lagerweij op 08 mei 1898 te Renswoude.

De laatste jaren van haar leven heeft Cor samen met haar zus Bertha in 'Huis in de Wei' gewoond.

Hieronder vindt u een aantal fragmenten uit het dagboekje van Cor Lagerweij. Er is voor gekozen om de tekst onbewerkt over te nemen, vooral om de tekst zo authentiek mogelijk te houden. Een enkele naam is om privacyredenen onherkenbaar gemaakt.

17 april '45

Vernamen dat Barneveld bevrijd was. Zoomaar ineens. Het leek ons zo wonderlijk, maar het was waar. De Engelschen zijn daar. Wij hoopten elk ogenblik dat de Engelschen ook ons dorp zouden binnen trekken en bezetten. Het duurt zoo lang. We hooren telkens bombardeeren en schieten. 't Werd angstig. Wij liggen op een zeer gevaarlijk punt. Aan de eene kant van ons dorp zijn de Engelschen, aan de andere kant de Duitschers. Vele inwoners van ons dorp trekken op eigen gelegenheid weg en verlaten ons dorp, naar het bevrijde Barneveld.

Het wordt nu zondag 22 April

We hooren schieten. 's Middags om ongeveer 6 uur 2 knallen. Wat gebeurt er nu? In ons dorp? De toren, de prachtige oude toren is opgeblazen, een deel van de nieuw gebouwde kerk mee nemende. De toren is weg. De huizen er omheen allemaal verwoest, het is een ruïne, vreeselijk. Het wordt gevaarlijker hier in 't dorp. Wij slapen sinds 21 april in de huis-kamer op kermisbedden om, als het nodig is direct in den kelder te vluchten. Dit moet telkens, uren hebben we er in doorgebracht, ook in den nacht. We worden er moe en afgemat van. Maar het moet. De granaten

fluiten over ons heen. In den kelder voelen we ons veilig. De Duitse soldaten zijn na de bevrijding van Barneveld allen vertrokken. Het was een verhuizing van belang. Paarden, wagens, koeien, huisraad, alles wat van hun gading was, werd geroofd, gestolen en meegenomen. De stellingen zijn nu bezet. De bruggen worden opgeblazen. Nog komen de Engelschen niet. Pffff...wat verlangen wij naar onze bevrijders [...].

Zondag 29 april is onze buurman onrustig aan het heen en weer loopen. Wat zegt hij? Horen we het goed? De molen wordt opgeblazen. We weten al wat dit beteekent. Wij wonen er dichtbij. Wij vliegen ons geheele huis door. Zetten ramen en deuren open, dan wachten we af wat er zal gebeuren. Het duurt nog al lang. We staan allen in den keuken. Dan opeens een geweldige knal, nog één, alsof alles wordt opgelicht. Hier is 't afgelopen. We gaan weer ons huis door. Een paar ramen die niet meer sluiten, boven. Beneden in de huiskamer 2 groote ramen stuk, op 't dak een paar pannen scheef, zoo is 't bij ons. Bij ons is het meegevallen. Anders in de buurt overal ramen stuk. Het was een gerinkel. Allemaal onnoodig. Naar wij vernamen hebben de Duitschers (het waren er 8) 25 landmijnen in de molen gelegd, vandaar die verwoesting rondom, de huizen in de nabijheid van de molen zien er vreeselijk uit. Vernielzucht moet het geweest zijn, van dronken soldaten, zooals men ons vertelde. Wat zal er nog meer gaan gebeuren? [...]

't Wordt woensdag. (02 mei 1945, red.)

Er moeten weer menschen uit hun huizen aan de Stationsweg. Als ze leeg zijn worden ze, zo zegt men opgeblazen. We vinden het weer angstig. Het zit nog vol met S.S. mannen. Straks, zoo denken wij, gaat het gehele dorp. Ik maak vast het een en ander klaar. 'k Heb een gevoel, alsof we alles weer gaan verliezen ons huis met inboedel, wat zijn we toch kleine nietige menschen.[...]

Donderdag 3 mei

Weer boven durven slapen. Wat kan er in één dag toch veel veranderen. We voelen ons al half bevrijd. 't Is wonderlijk. Diezelfde morgen, een drukte op straat, wat zou het zijn?

Engelsche soldaten. Gisteren woensdag 2 mei zagen we ze voor 't eerst 3 in getal. Die kwamen de boel verkennen. Nu zijn 't er 7. Wat willen ze toch, Ze hebben iets in 't zin. Heel voorzichtig en steeds goed oplettend, gaan ze de hoek om bij "De Holevoet". Na eenige tijd keeren ze weer terug. Nu hebben ze iemand bij zich in burgerkleeding. Wie is dat, wie hebben ze omsingeld en loopt in 't midden? Opeens zien we 't. Ze hebben D(xxxx) de slager weggehaald. Daar loopt hij temidden van de Engelschen soldaten. Dit is dus de eerste hier vandaan, die zijn straf zal moeten ondergaan. Een gevaarlijk man, zoo vertelde men, behoorend bij de Gestapo. [...]

Zoo wordt het Vrijdag 4 mei

[...] Vrijdags avonds half 10 ongewone drukte op straat. Wat nu weer? Weer iets bizonders natuurlijk. Zouden er weer Engelschen in aantocht zijn? Neen, dat niet. Wat dan? Wat hooren we zeggen? De oorlog is geeindigd, zoo is het blijde nieuws juist over de radio gekomen. Wat een blijdschap. Er worden vaderlandsche liederen gezongen. Het wordt steeds drukker op straat en dit duurt tot het donker wordt, ruim elf uur. Er worden schoten gelost, we dachten dat het vreugdeschoten waren. Fakkels worden er ontstoken. Het is vreugde veral. Overal? Neen dat geloof ik niet, tenminste geen volkomen vreugde. Maar dankbaar mogen we allen zijn dat het nu vrede is. [...]

Zaterdagmorgen zijn de menschen al vroeg opgestaan. De Duitschers macht is gebroken en we mogen weer de geheele dag buiten. De vlaggen komen naar buiten. Oud en jong is met oranje versierd. Om 8 uur in den morgen zal onze Koningin spreken. Zij bevestigde de vrede ter land en ter zee. Heel rustig is het hier nog niet. De menschen halen hun vlaggen weer naar binnen. De S.S. mannen willen zich nog niet overgeven. Ook hooren we telkens nog ontploffingen niet ver van ons weg.

Het is nu Zondagmorgen 6 Mei 3 uur.

Er kwamen juist nog 3 Duitse soldaten voorbij. We zijn niet meer bang voor ze, maar zien toch liever Engelschen.

Vanmiddag om 6 uur wordt er een dankstonde gehouden in de eierhal, door de predikanten Ds Westra Hoeksema en Ds Kouwenhoven. Ds W.H. opende het samenzijn door te laten zingen Ps 66 vers 4 en las daarna voor Ps 124 en koos vervolgens tot tekst uit Amos 5 vers 8 "Die de doodschaduw verandert in den morgenstond". [...]

Nu is het maandagmorgen 7 Mei geworden.

De vlaggen met wimpels komen weer voor den dag. Het dorp is in feestgewaad. (zie ook foto op voorblad) [...].

Dan om half tien, daar komen ze de Engelschen, gezeten in hun auto's. 't Is zoo'n prachtig gezicht. 't Is één hoerageroep, handen worden omhoog gestoken, over en weer, een hartelijk welkom wordt hun op deze wijze toegeroepen. Het gaat zoo mooi, zoo rustig, geen uitbundige blijdschap, maar een stille diepe vreugde vervult een ieder. Wij voelen het al langer zoo meer, wij zijn bevrijd. Het is eindelijk gekomen, eindelijk gebeurd. [...].

Het geheime leger, de ondergrondse, begint zich te vertoonen. Oranjeband om den arm en wapens bij zich. Maandag begon het reeds nu dinsdag wordt hun werk voortgezet. De N.S.B.ers worden opgehaald. [...]. Ook de gevaarlijke S.S. krijgt z'n beurt. Die geven zich maar niet zoo over. Er zijn er die zich letterlijk hebben gestoken in burger en ook wel in vrouwenkleeren. Maar ze gaan er aan allemaal. Een deel der N.S.B.ers hier moeten de landmijnen, die door den Duitschers zijn gelegd, weer opruimen. Een gevaarlijk werkje. Twee onschuldigen zijn reeds het slachtoffer geworden. Eén S.S. is ook gevallen. 's Avonds komt er een auto met Engelschen

voorbij, die één onzer vaderlandsche liederen zingen n.m. " 't Is plicht dat iedere jongen". Dat was mooi.

Zaterdag 12 Mei is het heel druk. Jongens en meisjes gaan gearmd in rij en door 't dorp en zingen aldoor vaderlandsche liederen. Dit duurt tot 't donker is, zoo ongeveer half elf. Dan wordt het rustig. Een ieder legt zich rustig neer, waarvoor zouden we nog vrezen? Het is vrede. Straks krijgen we, als alles geregeld is, ook weer eten genoeg, waar we heel blij zijn. Honger hebben we niet geleden. Wel hebben ook wij het moeilijk gehad. Geen boter, geen vet, weinig melk en brood.

Zondagmorgen 13 mei breekt aan.

't Is heel stil in den morgen, maar als het 6 uur is, dan komt de drukte weer den Engelschen auto's. Als het half 12 is voor den middag hooren we iets, wat we op zondag niet gewoon zijn. Horen we het wel goed? De Klepperman? Ja hoor, daar komt hij. Dat moet iets bijzonders zijn. Toevallig houdt hij precies voor ons huis stil. Stil nu, wat roept hij? We weten het al, er mag zich niemand op de rijstraat begeven, alleen op het trottoir, wie er toch uit wil. De omtrek hier is nog niet gezuiverd van de S.S. [...]

Nu is het Zondag 27 mei.

[...] De Potbrug is vanaf Hemelvaartsdag, dus al 3 weken ongeveer gesloten voor 't publiek. De brug werd natuurlijk ook door de Duitsers opgeblazen onlangs, maar er werd spoedig een noodbrug gelegd door de Engelschen toen ze kwamen met de intocht van de vrede. Berte en ik gingen vanmiddag voor de eerste maal, sinds de bevrijding, weer eens een loopje maken, en wilden weleens zien wat er op de Stationsweg had plaats gehad, met de laatste dagen vooral. Groote dikke bomen waren omgezaagd, er werd de weg mee versperd. Voor de Engelschen was het een klein kunstje, om de boomen weer op te ruimen de weg vrij te maken. De boomen lagen allemaal aan den kant van den weg. Ter hoogte van 1 meter waren ze afgezaagd, en stond dit stuk nog in den grond. Toen zagen we het eens zoo mooi huis van de fam. Homoet, hetwelk verleden jaar met opzet, door den vijand in brand werd gestoken.

Zondag 3 juni

[.....]Wij kregen verleden week extra brood. Wel 12 brooden van 12 ons. Dat was een buiten-kansje Deze streek heeft het beter als de westelijke provincies, zoo wordt er verteld, in allerlei opzicht, vooral wat de voedselvoorziening betreft. [...]

We hebben afgelopen week wel interessante dingen beleefd. Woensdagavond, ongeveer 8 uur zagen we iets bizonders n.m. een hele stoet, zeker wel van een paar duizend Deutsche krijgsgevangenen of S.S. passeerden ons dorp onder geleide van een paar Engelsche auto's waarop onze bevrijders met hun wapens. De verdrukkers zongen niet, maakten geen kabaal, zooals we het van hen gewoon waren. Ontwapend, krachteloos waren ze nu. 't Was een hele stoet. Toen volgden er nog wat wagens met paarden. Steeds meer begrijpen en zien we 't, dat de vijand verslagen is, en dat wij waarlijk onder het juk uit zijn.

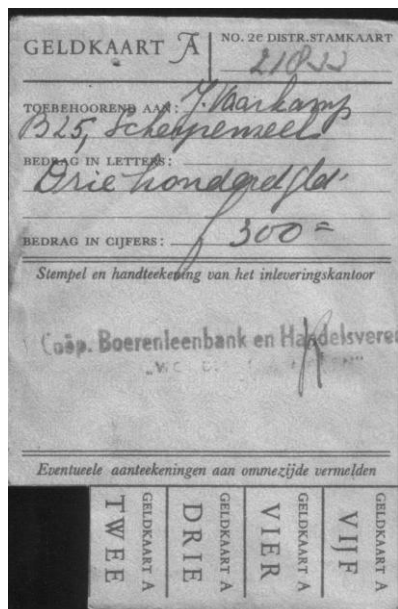
't Is alweer een week verder. **Zondag 10 Juni is 't nu.**

[...] Dag in, dag uit komen er auto's vol menschen voorbij uit Duitschland. Wat een vreugde zal dat toch zijn, als ze thuis komen. Er komen steeds rouwtijdingen binnen. Het courantje "Trouw" staat er vol van. Ook in ons dorp en de dorpen er omheen. Soms 2 of 3 uit één gezin. Velen zijn in 't geloof gestorven, heengegaan, hetwelk een groote troost moet zijn voor de familieleden. Maar de ledige plaatsen blijven, en dat is een diepe smart.

[...]Vanmorgen hadden de Canadeezen een kerkdienst in de eierhal. Velen hadden hier deel aan genomen. Vanmorgen eerst kwam er een tiental het dorp door met hun doedel-zakken en trommels. Wij hadden hier nog nooit die muziek gehoord. Het was iets nieuws voor ons. Er zijn Canadeezen bij, die een rok aan hadden van ruitstof. Ik denk dat het Schotten zijn.

[...Nu besluit ik dit verslag, van onze belevenissen der laatste maanden. Moge welvaart en bloei weer ons Vaderland sieren en bovenal danken wij Hem, die ons leven leidt, vanaf de wieg tot het graf.

15 Juli '45 C.J.L.

Mocht u geïnteresseerd zijn het hele dagboekje te lezen, dan kunt u de tekst aanvragen bij de Vereniging Oud-Scherpenzeel of middels een mailtje naar : piet60valkenburg@hetnet.nl

P. Valkenburg.

“O. EN O.” IN DE HERTOG VAN GELRE

Begin veertiger jaren beschrijft reserve kapitein Honijk. zijn mobilisatie- en oorlogservaringen¹. Hij was commandant van C-Voorposten 21 RI (RI = Regiment Infanterie) die gelegerd was in de voorposten op Voskuilen. Hij zit ondergedoken en heeft tijd om alles te beschrijven. In 1943 wordt het boekje verspreid onder de voormalige soldaten en de boeren van de boerderijen op Voskuilen. Een klein deel van het boekje gaat over Scherpenzeel. We laten Honijk aan het woord.

Om het verblijf van de jongens onder de wapenen wat te veraangenamen is er een instelling in het leven geroepen onder de veelzeggende naam “O. en O.”, wat zoveel wil zeggen als Ontwikkeling en Ontspanning. Maar de jongens voegen er al spoedig aan toe: voor Opperofficieren en Officieren, maar niet voor Jan-met-de-pet.

¹ D.D.P. Honijk; “U-48”, Mobilisatie- en oorlogservaringen der Voorposten 21 RI, 1939-1940. Enkhuizen 1943.

Op zich zelf is de instelling heel nuttig, maar zoals met zoveel militaire zaken, laat de uitvoering zeer veel te wensen over. In de grote garnizoenscentra, ja daar wil ieder gezelschap, groot en klein, wel optreden, ook nog wel in de vrij goed te bereiken plaatsen waar het veldleger zich bevindt. Maar juist op die plaatsen is er voor de jongens al ontspanning genoeg te verkrijgen. Daar zijn bioscopen, schouwburgen en behoorlijke dancings. Het gaat echter om de afgelegen oorden, waar kilometers ver geen ontspanning is te bereiken. En zo komt er van de ene "O." (die van ontspanning), bij ons al een bitter beetje terecht. Voor de ontwikkeling wordt wel iets gedaan en met waardering maak ik melding van hetgeen o.a. de sergeanten Kieft en Haafakker in deze hebben gedaan.

Toch willen ook hier de jongens wel eens een verandering en Cor Driessen, toen nog korporaal, later sergeant, weet uit de voorpostelingen een troepje artiesten te recruteren, dat zich met ijver aan de studie zet en zich de weidse naam aanmeet van "De Voskuilers".

Als kunstschilder heeft Driessen al spoedig contact met het echtpaar Bolk. Mevrouw Bolk verklaart zich onmiddellijk bereid de jongens te steunen². De repetities vloten goed en op Vrijdag 17 November (1939), dus nog even voor de periodieke verloven weer worden ingesteld, heeft het eerste optreden plaats in de zaal van den heer Kluit te Scherpenzeel.

Ik heb den Overste uitgenodigd daarbij aanwezig te willen zijn en deze heeft de uitnodiging gaarne aangenomen.

Die dag is de uitvoering onderwerp van vele gesprekken en nauwelijks is het halfzes of ieder haast zich om gereed te komen. Om half acht is de zaal geheel bezet. Luitenant Appel is achter in de zaal om den Overste te ontvangen.

² Kapitein Honijk zit met zijn vrouw en dochter ingekwartierd bij Bolk. Eerst in huis, later in een caravan, in die tijd een house-car genoemd. Het echtpaar Bolk woonde hoek Stationsweg-Voskuilerdijk.

Plotseling hoor ik gedruis en de jongens staan als één man op. De Overste is gearriveerd en luitenant Appel geleidt hem naar voren. Begroeting, kennismaking met de familie Bolk, mijn vrouw en mevr. Backx en dan zetten allen zich neer op hun zetels. Het feest gaat beginnen.

Ik open de bijeenkomst met een kort welkomstwoord en dan is het de beurt van “de Voskuilers”.

Driessen, de korporaal-conferencier, -voor deze gelegenheid in jacquet (wat een verschil met het veldgrijs!)- begint met een praatje, gekruid met diverse moppen en de gewenste stemming is al ras verkregen. Maarten blaast een perfecte Franse reveille en dan geeft de “opera zanger” Cor Kalkman met zijn helder geluid enige staaltjes van zijn kunnen.

Direct daarop verschijnen Bartje en Boudewijn (respectievelijk vertolkt door Luit. Jassies en korp. Driessen), die een uitbundig succes oogstten. Vooral aan het eind van hun grollen, als Bartje zegt zo heel graag soldaat te willen worden en na heel wat gepraat zo bij zijn neus langs vertelt, dat hij “er niks an vind”. Met dit laatste zijn vrijwel alle aanwezigen het roerend eens.

Als het tweetal tussen de coulissen verdwijnt, komt Piet Jabaay naar voren en demonstreert enkele tap-dances. Driessen lost hem direct weer af met enige Spaanse dansen.

De twee dansers komen direct weer op de planken, Driessen nu in zijn kwaliteit als kunstschilder en caricaturist, Jabaay als sneltekenaar. In minder dan 7 minuten heeft Driessen een Limburgse boerderij geschilderd en daarna tekent hij een caricatuur van Luit. Appel, ongeveer ter grootte van ½ meter, met als onderschrift... een appel op ware grootte. Dan word ikzelf “slachtoffer” en weer breekt een oorverdovend gelach los, als mijn kop op papier staat. Jabaay tekent dan in een ommezien Greta Garbo, Stan en Oliver enz. De gelijkenis is treffend.

Een kostelijk humoristisch nummer is Jacob Hamels kinderkoor. De zwaarste infanteristen zijn omgetoverd tot kleine meisjes in korte rokjes. Drie zitten op een hek en zingen het overbekende:

*Drie kleine kleutertjes, die zaten op een hek,
boven op een hek,/.... enz.*

Bij het derde couplet laat Wijdenes achter de coulissen onverwacht het signaal: "Kok-in-de-keuken" horen en het trio is meteen verdwenen. Een soldatenmaag heeft altijd plaats voor een beetje eten. De twee debutantjes, "Marietje" en "Tineke" hebben niet minder succes en beiden krijgen eerlijk een reep chocolade.

Jabaay laat dan zijn kunnen als jongleur zien en ook dit is hem ten volle toevertrouwd. Hij besluit zijn optreden met een extra tap-dance.

Tenslotte krijgen we het optreden van het "cabaret der 5 onbekenden", 5 militairen uit de zaal, die elk iets ten beste moeten geven, hetzij op de mondharmonica, met zang of declamatie, waarbij het applaus der aanwezigen moet uitmaken, wie van de 5 de eerste prijs heeft. Het wordt een geklap zonder eind, zodat een beslissing wel uiterst moeilijk is. Maar... ook dit weet Driessen tot aller tevredenheid op te lossen.

Tussen de voordrachten door heeft Bram Brandenburg diverse jazz-potpourri's op de piano gespeeld, daarmede de juiste muzikale snaar der aanwezigen rakend.

Er is deze avond naar hartelust gelachen en ik kan in mijn slotwoord de "Voskuilers" een welgemeend dankwoord toespreken.

Cor Driessen dankt dan mevr. Bolk voor haar grote steun en biedt haar een bouquet chrysanten aan.

Ook de Overste heeft zich best geamuseerd en spreekt enige waarderende woorden jegens de executanten (zij die de uitvoering verzorgden, red.). Hij stelt hen ten voorbeeld van het gehele regiment, want terwijl zij zich dagelijks flink van hun gewone taak kwijten, hebben zij getoond in hun vrije tijd zich zodanig te kunnen voorbereiden, dat ze de gehele troep een gezellige avond kunnen bereiden.

Wijdenes blaast dan de taptoe en met gezamenlijk zingen van het Wilhelmus is dit eerste optreden geëindigd.

Ook de voorposten hebben hun deel van de ontspanning gehad, als is het dan met eigen krachten geweest.

MIJN GEBOORTEHUIS

Van Piet Veer, Lindenlaan 34, ontvingen de redactie onderstaand verhaal over de verwoesting van zijn geboortehuis mei 1940.

Er is veel verwoest in 1940. Veel is er weer opgebouwd, maar niet alles, bijvoorbeeld niet mijn geboortehuis. Het stond aan de Willaerlaan (Smitsteeg) tussen de Eikenlaan en het Zwembad. Het enige kenmerk is nog de ingang. Tussen de achtste en tiende eik aan de rechterkant (zie ► op onderstaande foto) ontbreekt

de negende eik: daar was de ingang naar ons huis.

Dit huis huurden mijn ouders van de familie Royaards (burgemeester van Scherpenzeel.) Aan de Oudenhorsterlaan nr. 1 (de Hut), nu bewoond door Frans van Gent,

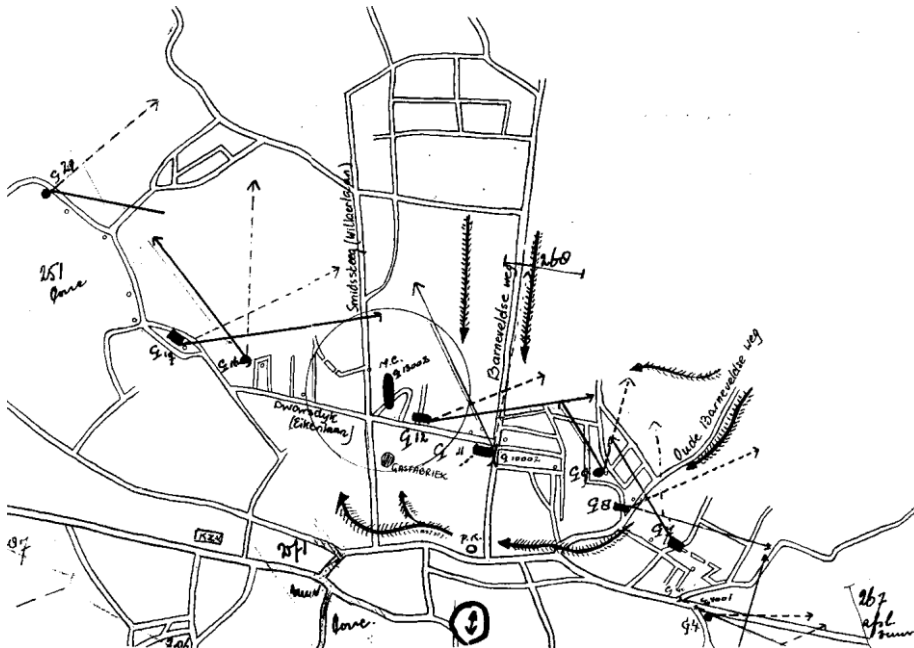
staat nog hetzelfde model huis. Het heeft blauw- witte luiken en een rieten kap.

(zie foto hiernaast).

Bij ons huis was een kwekerij. Er werd hout gekapt en dat werd gebruikt voor loodsen enz. van de huurboerderijen van de familie Royaards.

In 1939 kregen wij inkwartiering van soldaten uit Rotterdam. Ze sliepen bij ons op zolder. Achter het huis werd een stelling gemaakt van ongeveer 35 meter (zie in cirkel op onderstaande tekening). Deze stelling liep van noord naar zuid en had een betonnen bunker zoals ze nog aan het Valleikanaal staan. Achter de rode beuk (geveld in 2000) stond een uit palen opgetrokken

schuur; twee verticale rijen palen, bedekt met Hollandse blauwe pannen. De schuur diende voor opslag en was ongeveer 12 x 7 meter.

Na de verwoesting van ons dorp en voor de bouw van nieuwe huizen aan de Middenweg (nu Lindenlaan) woonde de familie Terburg (Toontje Bal) in die schuur.

Hoe mijn ouders aan dit huis zijn gekomen

Mijn grootmoeder werd in 1900 op 26 jarige leeftijd weduwe. Opa Veer stierf aan Tbc. Ze bleef achter met twee kinderen en een derde op komst. Mijn vader was twee jaar en zijn broer bijna vijf. Geen uitkering! Opo ging werken als linnenjuffrouw bij de

burgemeester tot haar 65ste jaar. In de avonduren verdiende ze er nog wat bij met knipmutsen strijken enz. Het huis aan de Smidsteeg kwam leeg, vandaar.

Mijn ouders trouwden in 1931. In 1933 werd ik op 17 april geboren. Lang hebben wij daar niet gewoond. In de meidagen van 1940 brak de oorlog uit. Wij werden naar Noord-Holland geëvacueerd. Na terugkomst was ons huis verwoest (zie foto ↓).

We hadden niets meer dan alleen de kleren die we aan hadden. (Na 63 is er nog niet veel verbeterd in de wereld.) Opoe Veer woonde aan de Stationsweg (tegenover Bakker Esser). Mijn zus en ik sliepen in de bedstee, vader en moeder op een niet geïsoleerde zolder. En dat in die hele strenge winter van 1940/41 met heel veel sneeuw. Er werd snel begonnen met de wederopbouw van het dorp. Gelukkig kregen wij al gauw een woning aan de Middenweg (nu Lindenlaan.) Vader was melkboer daarom kregen wij ook een spoellokaal, een stal voor de hit en een loods voor de brik.

Piet Veer zou graag een foto hebben van zijn geboortehuis. Mocht iemand nog een foto hebben, dan kunt u contact opnemen met Piet Veer, Lindenlaan 34, Scherpenzeel. Tel. 2771738.

GENEALOGIE PIET VEER

Generatie I

	Geboren:	Overleden:
1. Pieter Veer	S'zeel 17-04-1933	
Geertruida Veer	S'zeel 12-03-1934	

Generatie II

2. Herman Veer, melkboer. <i>Gehuwd te Scherpenzeel 26-11-1931 (hij is dan wever)</i>	S'zeel 09-08-1898	S'zeel 08-11-1960 (62 jr)
3. Maria van Ginkel <i>Beiden zijn begraven op Glashorst</i>	S'zeel 15-02-1903	S'zeel 28-01-1981 (77jr)

Generatie III

4. Pieter Veer metselaar/wever <i>Gehuwd te Scherpenzeel 05-03-1898 begraven op Lambalgen</i>	S'zeel 13-03-1871	W'berg 13-10-1900 (29jr)
5. Cornelia van Santen <i>Zij is begraven op Glashorst. Bij hun huwelijk erkennen zij Cornelis van Santen geb. 03-02-1892 als het hunne.</i>	S'zeel 03-05-1874	S'zeel 30-01-1963 (78 jr)
6. Willem van Ginkel arbeider/landbouwer <i>Gehuwd te Scherpenzeel 14-11-1891</i>	S'zeel 04-05-1867	S'zeel 19-05-1941 (74jr)
7. Geertruida Boom <i>Begraven op Glashorst</i>	Lunteren 1865	S'zeel 03-07-1931 (65 jr)

Generatie IV

8. Herman Veer arbeider	Ede 1842	W'berg 25-03-1890 (48 jr)
<i>Gehuwd te Woudenberg 17-12-1869</i>		
9. Francina van Ede	Ede 1851	S'zeel 28-01-1909 (57 jr)
10. Albartus (Aalbert) van Santen	S'zeel 06-02-1828	S'zeel 16-05-1916 (86 jr)
<i>Gehuwd te Scherpenzeel 09-11-1859</i>		
11. Gijsbertje van Ruler	Ede 1833	S'zeel 16-01-1913 (79 jr)
12. Albertus van Ginkel	S'zeel 11-04-1812	S'zeel 29-10-1883 (71 jr)
<i>Gehuwd te Apeldoorn 21-02-1863</i>		
13. Willempje van Huigenbosch	S'zeel 08-12-1827	S'zeel 27-02-1886 (58 jr)
14. Reinder Boom geb. R'woude	19-09-1837	
<i>klompenmaker in Lunteren. Gehuwd te Renswoude 03-11-1864</i>		
15. Maria Kelderman	Ede 1841	

ENKELE MOGELIJKE BELEVENISSEN VAN DE POORTHUISMAN OF -VROUW (1565-1635)

In het artikel "Uit de geschiedenis van de tuinmanswoning van Huize Scherpenzeel" door Joh. Lagerweij (Oud Scherpenzeel van oktober 2004, 16^e jaargang nr.3, pag. 9), wordt melding gemaakt van de vondst van menselijke beenderen. Dank zij de bereidwilligheid van Delfgou Monumenten Adviesburo kon in Groningen de leeftijd van de beenderen bepaald worden.

Zoals gemeld heeft de persoon geleefd in de periode van 1565 – 1635, zo'n 400 jaar geleden. Waarschijnlijk was toen het perceel nog niet bebouwd.

Wat gebeurde er in die periode in Scherpenzeel?

In 1564 wordt Johan van Scherpenzeel voor de eerste maal als onmondig kind beleend (als leen geven) met het huis (Huize Scherpenzeel) en toebehoren; voor de tweede maal in 1580 als hij meerderjarig wordt. In 1619 overlijdt hij waarna zijn oudste zoon Willem met verscheidene leengoederen wordt beleend.

In de tijd van Johan breekt de hervorming door in Scherpenzeel. De gewezen pastoor deelt mee dat hij uit Scherpenzeel is vertrokken en dat men bedacht moet zijn op het beroepen van een predikant.

In 1615 treft de gemeente een zware slag. De toren is geheel verbrand en de kerk voor een deel. Dit levert een probleem op tussen Johan en de Kerkmeesters, schepenen en gemeensluiden tot Scherpenzeel. Van Johan wordt een restitutie verlangd van de kosten van het weder opbouwen van kerk en toren van ongeveer 800 carolij gulden!

"Onze" persoon zal, als hij toen in Scherpenzeel woonde en leefde, deze spannende gebeurtenissen tenminste met aandacht hebben gevolgd.

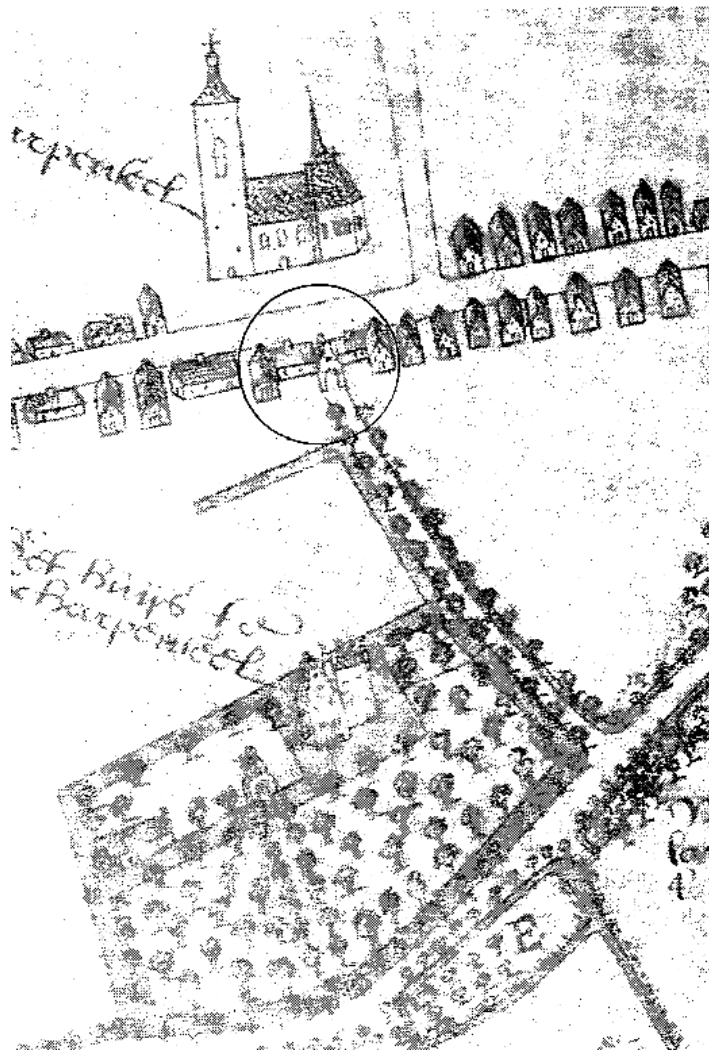
Ook kun je je afvragen heeft die persoon mooie zomers en zachte winters meegemaakt of was het juist bar en boos weer? Welke rampen hebben plaatsgevonden tijdens zijn leven?

Nu, de winter van 1585-86 was streng. In maart "sneeude het te Brussel dry continuele weken, niet eenen dag noch nacht

falende". De zomer was grotendeels nat in juni en juli, vanaf half augustus was het wat droger.

De zomer van 1588 koel en nat, slechts in de eerste helft van juli diverse mooie dagen. De Spaanse Armada gaat in augustus stormen bij Ierland ten onder.

De zomer van 1590 werd gekenmerkt door grote droogte

Detail vogelvluchtkaart van Scherpenzeel door Jan van Diepenem, 1641.

1594-1595 zeer strenge winter. De koudste winter in dertig jaar. In oktober heerst boos weer. Eind november gaat het vriezen. Januari is een droge en zeer koude maand. In de tweede helft van de maand zijn alle grote rivieren in West Europa dichtgevroren. De eerste helft van februari is zacht, maar daarna vriest het weer dat het kraakt. In de eerste dagen van maart zet de dooi duidelijk door. IJsschollen van 1 à 1½ el (ruim een meter!) richtten onvoorstelbare schade aan. Al het lage land van Keulen tot Dordrecht staat onder water. Het Rijnwater baant zich een weg via een in 1473 aangelegd kanaal dat dient om turf uit de venen van de Gelderse Vallei naar de Rijn te vervoeren. Met groot geweld stroomt het water langs Ede en Lunteren op Amersfoort aan. Op 15 maart dringt het door de poorten naar binnen, verwoest een derde deel van de woningen en loopt langs de Eem de Zuiderzee in. Na deze ramp heeft men tussen de Grebbeberg en Amerongen de Grebbedijk aangelegd.

Indien “onze” Poorthuis persoon deze winter in Scherpenzeel zou hebben doorgebracht dan kan het wel bijna niet anders dan dat hij of zij in die vreselijke winter veel last van de kou heeft gehad. Wat zou “onze” persoon geweten kunnen hebben van de voortgang van de wetenschap, bijvoorbeeld van Galileo Galileï (1564 – 1642)? Deze Italiaanse natuurkundige en astronoom was overtuigd dat de aarde rond de zon draait en niet andersom. Heeft “onze” persoon toen ook naar de zon gekeken?

De overtuiging van Galileï leidde in 1633 tot een veroordeling door de Inquisitie. Dit kostte hem zijn carrière en maakte dat hij in bittere armoede stierf. “En toch beweegt zij zich” zei Galileï na zijn veroordeling. Overigens vond Galileï in 1593 de voorloper van de thermometer uit, de thermoscoop.

Ook in Nederland vonden belangrijke gebeurtenissen plaats in de periode waarin “onze” persoon geleefd heeft, zoals:

De totstandkoming van de **Vereenigde Oost-Indische Compagnie** (VOC, ook wel OIC) vooral door de bemoeienis van Van Oldenbarnevelt, door samensmelting van de elkaar beconcurrerende zgn. Voorcompagnieën. Het octrooi van

Winkler Prins Archief

handelsmonopolie werd door de Staten-Generaal op 20 maart 1602 verleend. De leiding van de zaken was opgedragen aan het college van de **Heren Zeventien**.

In de landen waarmee door de VOC handels-betrekkingen waren aan-geknoopt, was zij ge-machtigd verdragen te sluiten, forten te bouwen en ambtenaren aan te stellen.

Binnenplaats Kasteel Batavia

Een centrale leiding ontbrak echter tot in 1609 de Heren Zeventien besloten een **gouverneur-generaal** aan te stellen en een Raad van Indië op te richten.

Aan de behoefte aan een vaste en veilige zetel voor de centrale leiding werd voldaan toen in 1619 Jan Pieterz Coen Jacatra veroverde en Batavia (het huidige Jakarta) stichtte.

De eerste geheel door de VOC zelf uitgeruste vloot voer uit in 1603. Al in 1598 was een schip genaamd: "Gelderland" in gebruik bij de VOC. Laadvermogen 360 ton. In 1607 werd een tweede "Gelderland" in gebruik genomen. Laadvermogen 700 ton.

De eerste "Gelderland" voer in maart 1599 uit onder admiraal Jacob van Heemskerck en kwam terug op 19 mei 1600 vol noten, foelie en kruidnagelen.

De bemanningen werden in het gehele land geronseld. Waarschijnlijk ook in Scherpenzeel. Wat later in de tijd hebben een viertal Scherpenzeelers zich aangemonsterd en zijn ook uitgevaren.

Met enige fantasie is het goed voor te stellen hoe "onze" Poorthuis persoon heeft kunnen leven in de periode 1565 – 1635, welke ellende hij of zij zou hebben kunnen moeten meemaken, welke spannende dingen er gebeurden zoals de aarde draait om de zon en niet andersom; grote spannende avonturen zouden beleefd kunnen worden door op reis te gaan, vaak onder barre omstandigheden, met bijvoorbeeld de "Gelderland"

Jaap Smit

Bronnen:

Huize Scherpenzeel, drs.M.A.Prins-Schimmel, 1983

Bar en Boos, zeven eeuwen winterweer in de Lage Landen,

Drs.J.Buisman, 1984

VOC kenniscentrum – De VOC site, 2002-2004

Encarta 98, encyclopedie Winkler-Prins editie

Geschiedenis van het dorp Scherpenzeel (Gld), H.Schipper, 2003

JAAP SMIT STELT ZICH VOOR

Januari 1991 zijn we in Scherpenzeel komen wonen. Na een paar maanden wisten we het al heel zeker: "Hier willen we blijven wonen!" Tot nu toe houden we dat vol.

Na jaren in Spijkenisse te hebben gewoond en te hebben gewerkt in Rotterdam en Pernis, kreeg ik een baan in Amersfoort. Heen en weer reizen was geen optie, dus zoeken in de omgeving: dat werd Scherpenzeel.

We kwamen hier met ons drieën, Corrie en ik en onze zoon Wim. Onze dochter Marie Antoinette woonde toen al in Gorinchem. Helaas hebben we Wim niet kunnen overhalen in Scherpenzeel te blijven wonen. Hij woont nu in Krimpen aan de IJssel met vrouw en zoon van bijna drie jaar. We trekken veel met onze kleinkinderen op. Voor hen is het vieren van Koninginnedag in Scherpenzeel al bijna een traditie geworden.

Mijn achtergrond is bouwkunde en economie. Het werken begon bij het architecten atelier A.A. Kok, de restauratiearchitect van Huize Scherpenzeel. Daarna het architectenbureau Gerritsen en Kramer, ontwerpers van onder meer het oude Gemeentehuis van Scherpenzeel. Vervolgens ziekenhuizen in Genève, bouwtechnische voorlichting in Rotterdam, bouwprojectmanagement in Luxemburg en Brussel voor de EU.

In 1998 ging ik met de VUT. Al snel was ik heel druk met vrijwilligerswerk voor de SOS (voorzitter). Daarop volgde een heel fijne samenwerking met Johan Lagerweij als adviseurs voor Historische Boerderijen bij de BoerderijenStichtingUtrecht (BSU). Naast dit alles mag ik graag zeezeilen met oud-collega's, inclusief het organiseren daarvan, wintersport en wandelen (ook met kleinkinderen), in Zwitserland en Frankrijk.

Nu volg ik Johan op in het Bestuur van Oud Scherpenzeel. Dat is niet zo maar iets. Veel zal nog moeten worden geleerd en veel ervaring moet nog worden opgedaan. Johan heeft beloofd me in de eerstkomende tijd nog wat te helpen. Daarbij reken ik op een goede samenwerking met de andere bestuursleden.

Jaap Smit

AANGEBODEN EN GEZOCHT

Bij en via de Vereniging Oud-Scherpenzeel is in de loop der jaren een groot aantal publicaties verschenen. Van een aantal van deze publicaties is nog het een en ander verkrijgbaar. Hieronder vindt u een opsomming. Soms is er sprake van een beperkt aantal beschikbare exemplaren en dan geldt : Wie het eerst komt, het eerst maalt!

De publicaties zijn te verkrijgen op de openingstijden in het documentatiecentrum of via bestuurslid Piet Valkenburg.

Boeken :

- "Wij vierden feest". Een samenvatting in beeld van de festiviteiten rond het 750-jarig bestaan van Scherpenzeel. Prijs : € 5,00
- "Achter de gevel". Anekdotische verhalen over woonhuismonumenten. Door Emma Brunts en Jan Donkers. Prijs : € 3,00.
- "Geschiedenis van het dorp Scherpenzeel". Rond 1900 uit de archieven opgetekend. Door (meester) H. Schipper. Prijs : € 7,50.
- "Honderd jaar Christelijk Onderwijs in Scherpenzeel". 1898 - 1998. Nog slechts enkele exemplaren voorradig ! Prijs : € 10,00.
- "De geschiedenis van de Grote Kerk". Door H.M. van Woudenberg. Nog slechts enkele exemplaren voorradig ! Prijs : € 15,00.
- "Kadastrale Atlas Gelderland 1832. Prijs : € 12,50.
- "Noe begriep 'k joe". Scherpenzeels dialect. Door Jan Dorrestein. Prijs : € 1,00.
- De Begraafplaatsboeken. Delen "Lambalgen", "Glashorst 1" en "Glashorst 2". Inventarissen van de beide begraafplaatsen. Door J. Osnabrugge. Op aanvraag. Prijs per deel : € 12,50.

Film :

- "Scherpenzeel 1964 (VHS). Prijs : € 10,00.

Gezocht :

Ten behoeve van de bibliotheek in het archief zijn wij op zoek naar een (goed) exemplaar van "Gouden Baken in Groene Vallei". 50 jaar Cooperatie Woudenberg - Maarn 1909 - 1959. Door Jac. Gazenbeek. Mocht u in het bezit zijn van dit boek en het aan de Vereniging over willen doen, neem s.v.p. contact op met één van de bestuursleden.

P. Valkenburg

NIEUWE LEDEN 2004

(In alfabetische volgorde)

Uit Scherpenzeel:

Hr. J.M. Bieshaar;
Mw. R. Bijlsma;
Mw. L. van den Brandhof;
Hr.& Mw. J. ten Broek;
Fam. W. Davelaar;
Hr. G. Dekker;
Hr. C. van Dijen;
Hr.& Mw. G. van Dijk;
Hr. J. van Donselaar;
Hr. A.M. Doornenbal;
Fam. G. Eijkelkamp;
Hr. Ph. Erisman;
Hr. H.J. van Erve;
Hr.& Mw. J.M. van Essenburg;
Hr.& Mw. J. van de Fliert;
Hr. A. den Hartog;
Hr.& Mw. H. en J. Hazeleger;
Mw. L. Helms;
Mw. W. van de Hoef;
Hr. H.P. 't Jong;
Hr.& Mw.
C.E. en G. Jongeneel-Pater;

Fam. E. Korbel;
Mw. W.E. Kuiper-Oudshoorn;
Hr. D. Maaskant;
Hr. E.J. Meijer;
Hr. J.C. Methorst;
Monumenten Adviesburo;
Mw. T. Oldewarris;
Fam. C.J. Overeem;
Mw. J. Pater-Veldhuizen;
Mw. H. Poolman;
Hr.& Mw. F. Prins;
Hr.& Mw. J.H. Rauw;
Mw. C. v. Rootselaar-ter Burg;
Hr. H.T. Schipper;
Fam. H. Schut;
Hr. E. Thomassen;
Fam. C. Valkenburg;
Fam. K.van der Velden;
Hr. H. Veldhuizen;
Mw. T. van Vulpen-Hatzmann;
Mw. D.J. van Wely-Cozijnsen;
Fam. B. van de Wetering;

Uit Woudenberg:

Hr. A. Best;
Hr. H. Folmer;

Hr. B. Koster.

Van elders:

Hr. P. van Beek, Elburg;
Fam. J. Brals, Vinkenveen;
Hr. J.A. Dijkstra Wageningen;
Gemeentearchief Ede, Ede;
Hr. D. de Groot, Oosterbeek;
Mw. J.C. Hamstra-de Man,
Nunspeet;

Hr. W. Schimme, Driebergen;
Hr. Job Schouten, Achterveld;
Hr. J. Wisse, Amersfoort;
Hr.& Mw. H. van Woudenberg,
Leusden;

INHOUD

VAN DE BESTUURSTAFEL.....	1
JAARVERSLAG 2004	2
VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING 2005	5
WANDELEN MET OUD-SCHERPENZEEL	10
EXCURSIE NAAR DE "KOP VAN OVERIJSEL"	10
"GREBBELINIE, RESERVAAT OF MOMUMENT?"	12
FRAGMENTEN UIT EEN OORLOGSDAGBOEK.....	13
"O. EN O." IN DE HERTOG VAN GELRE.....	21
MIJN GEBOORTEHUIS	25
GENEALOGIE PIET VEER	28
ENKELE MOGELIJKE BELEVENISSEN VAN DE POORTHUISMAN OF -VROUW (1565-1635)	29
JAAP SMIT STELT ZICH VOOR	34
NIEUWE AANWINSTEN	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
BOEKEN	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
AANGEBODEN EN GEZOCHT	35
NIEUWE LEDEN 2004	36

De kopij voor het volgende nummer dient uiterlijk **zaterdag**
21 mei 2005 bij H. P. Schuurman te zijn ingeleverd.

-----✂-----✂-----✂-----✂-----✂-----

Ondergetekende, dhr/ mevr.: _____

Straat en huisnummer: _____

Postcode + woonplaats: _____

geeft zich op als lid van de Vereniging "Oud-Scherpenzeel" tegen een
contributie van € 10,- per jaar.

Handtekening: _____